

Gemeente Alkmaar volgt de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot asielmigratie en de Spreidingswet nauwkeuring. De aankondiging van het traject voor intrekking van de Spreidingswet en de wettelijke nog geldende planning lopen parallel. Een inschatting van de mogelijke scenario's op Rijksniveau is complex en sijpelt door in een lastige uitvoeringstaak. Alkmaar kiest daarom gelijktijdig voor eigen regie en zet Alkmaarse vertrekpunten uiteen.

Vertrekpunt 1

Opvang asielzoekers

Inzet op de asielopgave

Alkmaar zet in op locaties die al in beeld zijn en intensiveert de zoektocht naar nieuwe opvanglocaties. De uitgangspunten die de raad heeft vastgesteld voor lokale invulling van de Spreidingswet vormen het kader. Het doel is verlichting bieden in de asielketen.

Het streven is om te voldoen aan de opgave vanuit de Spreidingswet. Tegelijkertijd hebben we te maken met schaarste in beschikbare locaties en zijn we afhankelijk van de beperkte uitvoeringscapaciteit bij het COA.

Vertrekpunt 2

Prioriteit bij Oekraïne

Urgentie en balans

De oorlog in Oekraïne gaat onverminderd door en het aantal vluchtelingen stijgt. Het Rijk heeft gemeenten om extra inzet gevraagd en de inspanningsverplichting voor Alkmaar stijgt met 24% op 1 januari 2025. Oekraïense vluchtelingen die de (gemeente)grens oversteken zitten in een acute situatie en de opvang raakt vol.

Terugkijkend op de afgelopen jaren heeft Alkmaar als één van de weinige gemeenten meer dan voldaan aan de taakstelling voor huisvesting van statushouders en daarmee direct bijgedragen aan verlichting in de asielketen. Alkmaar vindt balans in de opvang van verschillende doelgroepen en de impact daarvan op de wijken en dorpen belangrijk.

Vertrekpunt 3

Alkmaars perspectief

Flexibel en duurzaam

Alkmaar zet in op flexibele invulling van locaties die in beeld zijn voor meerdere doelgroepen. Passend bij de locatie, de omgeving en urgentie. Het kan gaan om:

- Spoedzoekers en/of;
- Asielzoekers en/of;
- Oekraïense vluchtelingen en/of;
- Statushouders en/of;
- Andere bijzondere doelgroepen en/of;
- Jongeren en/of;
- Senioren.

De Robonsbosweg heeft een vergelijkbare opvangvorm. De ervaring die we daar opdoen helpt ons met de realisatie van deze opvangvorm elders in de gemeente. Deze opvangvorm biedt de mogelijkheid om relatief snel te reageren op actuele en urgente maatschappelijke ontwikkelingen in relatie tot opvang of huisvesting van verschillende doelgroepen.

Inzet Alkmaar: Het college acht vertrekpunt 3 als het meest wenselijke vertrekpunt voor de lange termijn vanwege de flexibele en duurzame invulling in relatie tot verschillende maatschappelijke opgaven. Door het Alkmaars perspectief als vertrekpunt te nemen geeft het college tevens invulling aan de inzet op de wettelijke asielopgave binnen de termijn van de Spreidingswet.

Opvang asielzoekers

Inzet op de asielopgave

Alkmaar zet in op locaties die al in beeld zijn en intensificeert de zoektocht naar nieuwe opvanglocaties. De uitgangspunten die de raad van Alkmaar heeft vastgesteld voor lokale invulling van de Spreidingswet vormen het kader. Het doel is verlichting bieden in de asielketen. Het streven is om te voldoen aan de opgave vanuit de Spreidingswet. Tegelijkertijd hebben we te maken met schaarste in beschikbare locaties en zijn we afhankelijk van de beperkte uitvoeringscapaciteit bij het COA.

Provinciale opgave:

16.290 opvangplekken

Regionale opgave:

3833 opvangplekken

Indicatieve opgave Alkmaar*:

603 opvangplekken - 150
op de Robonsbosweg = **453**
waarvan 51 voor AMV

Wettelijke taak:

- Beschikbaar stellen aan het COA van een locatie binnen zes maanden na het verdelbesluit of de in het verdelbesluit opgenomen langere termijn;
- Zorgdragen voor noodzakelijke vergunningen.

Financiën:

- Het COA is (financieel) verantwoordelijk voor de realisatie van de plekken. Gemeenten maken indirecte kosten voor zaken met betrekking tot het onderwijs en de leerplicht.
- Gemeenten ontvangen een vrij besteedbare uitkering van € 2000 per AMV opvangplek.

Duur opvang:

Opvanglocaties moeten uiterlijk 30 juni 2025 beschikbaar gesteld zijn aan het COA en tot ten minste 1 februari 2026 beschikbaar blijven. Daarna volgt een nieuwe provinciale opgave op basis van de capaciteitsraming.

Wettelijke planning:

- 1-11-2024: provinciaal plan naar de Minister (openbaar)
- 31-12-2024: uiterlijke datum Ministerieel verdelbesluit
- 30-6-2025: uiterlijke datum dat de gemeente locaties beschikbaar stelt aan het COA
- 1-2-2026: nieuwe provinciale opgave voor de volgende twee jaren

Kanttekeningen:

- Intrekking van de Spreidingswet: het nieuwe kabinet heeft aangekondigd de Spreidingswet in te trekken. Beschikbaar stellen van locaties aan het COA moet volgens de wet uiterlijk zes maanden na het verdelbesluit: eind Q2 2025. Als de gemeente zonder voorbehoud een overeenkomst sluit met het COA voor opvanglocaties op grond van het verdelbesluit en de wet wordt later ingetrokken, dan heeft de gemeente opvanglocaties beschikbaar gesteld terwijl er geen wettelijke taak meer is. De asielopgave vraagt na wetsintrekking een lokale herziening. De asieltrends kunnen hiervoor een basis zijn (zie bijlage: meest recente asieltrends). Beheersmaatregel kan zijn om de overeenkomst met het COA pas eind Q2 2025 te sluiten als duidelijk is of gemeenten nog een wettelijke taak hebben en zo ja, hoe de handhaving plaatsvindt. Een aanvullende beheersmaatregel kan zijn om de overeenkomst te laten aflopen op de minimale datum van 1 februari 2026.
- Het vinden van geschikte locaties is lastig waardoor mogelijk de indicatieve opgave en/of wettelijke planning niet wordt gehaald. Als ook de provinciale opgave niet wordt gehaald dan kan de minister in het verdelbesluit op 31 december zelf locaties aanwijzen.
- Door locaties in te zetten voor asielopvang kan Alkmaar mogelijk niet voldoen aan de oproep voor extra opvang van Oekraïense vluchtelingen en de verhoogde inspanningsverplichting voor deze doelgroep per 1 januari 2025. Bij een stijgende instroom van vluchtelingen vanwege de onzekere situatie in Oekraïne, kan opvangtekort leiden tot acute situaties met betrekking tot onderdak.

*Indicatieve opgave zoals gepubliceerd (Staatscourant) in de capaciteitsraming op 31 januari 2024

Prioriteit bij Oekraïne

Urgentie en balans

De oorlog in Oekraïne gaat onverminderd door en het aantal vluchtelingen stijgt. Het Rijk heeft gemeenten om extra inzet gevraagd en de inspanningsverplichting voor Alkmaar stijgt met 24% op 1 januari 2025. Oekraïense vluchtelingen die de (gemeente)grens oversteken zitten in een acute situatie en de opvang raakt vol. Alkmaar ziet dat de urgentie hoog is en zet in op de locaties die al in beeld zijn voor extra opvang om deze groep tijdelijk een veilig onderkomen te bieden. De balans in de opvangbijdrage afgelopen jaren in combinatie met de acute situatie van Oekraïense vluchtelingen, maakt dat Alkmaar zich extra inzet voor de opvang van deze doelgroep.

Inspanningsverplichting:

Tot 1 januari: 714 plekken

Per 1 januari: 884 plekken

*Regionale opgave (1-1-2025)**

4816 opvangplekken

Opgave Alkmaar:

884 plekken - 482 huidige
gemeente opvangplekken -
230 huidige particuliere
opvangplekken = **172**
opvangplekken

Taak gemeente:

De gemeente is verplicht zich in te spannen voor het bieden van opvangplekken voor Oekraïense vluchtelingen. Het is geen wettelijke taak om het aantal plekken te realiseren. Bij realisatie van een opvanglocatie is de gemeente verantwoordelijk voor de opvang en zorg voor de vluchtelingen.

Financiering mogelijk voor:

- Verbouwingkosten voor het geschikt maken van een locatie (transitiekosten)
- Een normbedrag per dag per gerealiseerde opvangplek
- Verstrekking van leefgeld voor vluchtelingen die geen inkomsten hebben uit arbeid

Duur opvang:

Vanuit dit vertrekpunt is het advies is om opvang te bieden voor zolang de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming in werking is. De richtlijn is met een jaar verlengd tot en met 4 maart 2026 vanwege de onzekere situatie in Oekraïne. De bekostingsregeling vanuit het Rijk loopt hieraan gelijk.

Kanttelingen:

- Extra opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen heeft als gevolg minder tot geen beschikbare locaties voor opvang van andere doelgroepen vluchtelingen, zoals de opvang van asielzoekers.
 - Minder opvangplekken voor asielzoekers betekent dat mogelijk de opgave en/of planning vanuit de Spreidingswet niet wordt gehaald. Als de wet van kracht blijft en de provinciale opgave niet wordt gehaald, dan kan de minister in het verdeelbesluit zelf locaties aanwijzen op basis van het provinciaal verslag.
 - Het minder of niet beschikbaar stellen van opvanglocaties specifiek voor asielzoekers ten behoeve van de regionale en provinciale opgave vanuit de Spreidingswet kan impact hebben op de (boven)regionale samenwerking.
 - Afspraken over uitwisseling van opvangopgaven van verschillende doelgroepen in de regio is mogelijk binnen de Spreidingswet.

Alkmaars perspectief

Flexibel en duurzaam

Alkmaar zet in op locaties die al in beeld zijn en past een flexibele opvangvorm toe voor meerdere doelgroepen. Passend bij de locatie, de omgeving en urgentie. De Robonsbosweg heeft een vergelijkbare opvangvorm. De ervaring die we daar opdoen helpt ons met de realisatie van deze opvangvorm elders in de gemeente. Deze opvangvorm biedt de mogelijkheid om relatief snel te reageren op urgente maatschappelijke ontwikkelingen in relatie tot opvang of huisvesting van verschillende doelgroepen.

Opvang- en huisvestingsopgaven

Met het Alkmaars perspectief als vertrekpunt draagt Alkmaar bij aan de invulling van de verhoogde inspanningsplicht voor Oekraïense vluchtelingen (+170), de wettelijke opgave vanuit de Spreidingswet, de wettelijke taak voor huisvesting van statushouders en de urgentie onder Alkmaarse woningzoekers.

Mogelijkheden financiering:

- Rijkssubsidie voor realisatie van een doorstroomlocatie voor statushouders
- COA financiering voor asielopvang
- Rijksfinanciering voor kosten Oekraïense vluchtelingen
- Gemeentelijke investering voor tijdelijke woonruimte voor onder andere spoedzoekers en jongeren

Combineren van maatschappelijke en wettelijke opgaven

De gemeente heeft verplichtingen vanuit de Spreidingswet en Huisvestingwet als het gaat om de opvang van asielzoekers en huisvesting van statushouders. Tegelijkertijd zien we dat het voor andere doelgroepen bijzonder lastig is om woonruimte te vinden. Dat heeft impact op het mentale welbevinden van onder meer jongeren die noodgedwongen langdurig bij hun ouders wonen en volwassenen die acuut onderdak nodig hebben, maar tegen een verhitte woningmarkt aanlopen. Deze verschillende doelgroepen bieden wij op één locatie tijdelijk onderdak met als doel onder meer:

- op adem komen (spoedzoekers);
- veilig onderkomen, vroege integratie (asielzoekers, Oekraïense vluchtelingen en statushouders);
- persoonlijke doorontwikkeling (jongeren)

De diverse doelgroepen en achtergronden op één locatie kan de persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling van de verschillende bewoners versterken. Op een locatie zal minimaal 1 doelgroep gehuisvest worden waar een wettelijke taak of inspanningsverplichting voor geldt en minimaal 1 doelgroep waar dat niet voor geldt, zoals de Alkmaarse spoedzoekers.

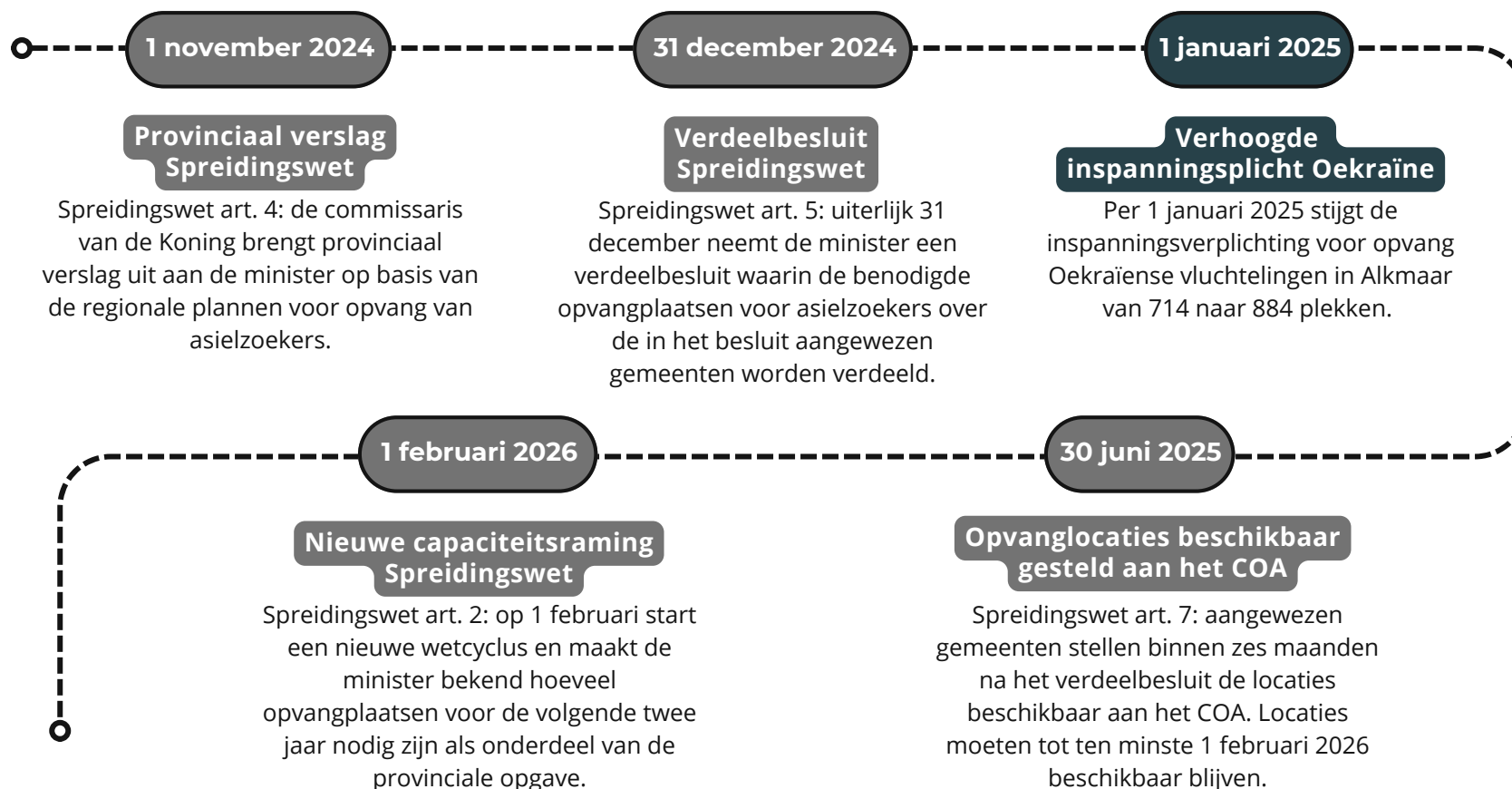
Duurzame en flexibele invulling van locaties

Door de combinatie van verschillende doelgroepen zijn locaties duurzaam en flexibel in te vullen, uiteraard afhankelijk van andere factoren, zoals gebiedsontwikkelingen en nabije voorzieningen. De flexibiliteit betekent in de praktijk dat als de woningmarkt afkoelt en spoedzoekers sneller een woning vinden, dit meer ruimte biedt voor huisvesting of opvang van andere doelgroepen. Hetzelfde geldt bij een beheersbare asielinstroom- en opvang en als de huis- en huurprijzen dalen waardoor jongeren sneller een eigen woning vinden. Kortom, wanneer de maatschappelijke urgentie bij bepaalde doelgroepen verandert, dan kan de gemeente daar relatief snel op inspelen. Op deze manier worden locaties voor langere tijd flexibel ingevuld, passend bij de actuele maatschappelijke behoefte.

Kanttekeningen:

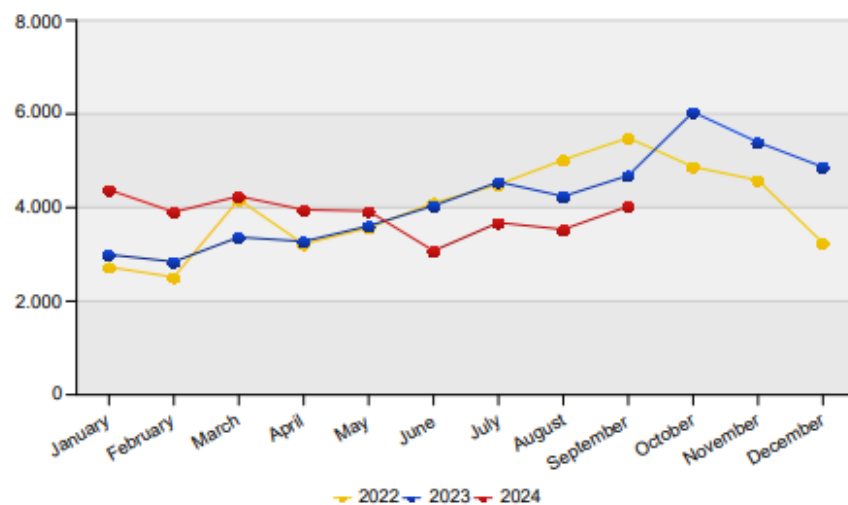
- Door het combineren van doelgroepen op locaties zijn in totaal mogelijk minder -dan (wettelijk) wordt verzocht- opvangplekken beschikbaar voor opvang van asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen.
 - Als Alkmaar de opgave en/of planning vanuit de Spreidingswet niet haalt en de provinciale opgave wordt eveneens niet gehaald, dan kan de minister in het verdeelbesluit zelf locaties aanwijzen op basis van het provinciaal verslag.
 - Als Alkmaar de inspanningsverplichting voor opvang van Oekraïense vluchtelingen niet haalt, dan kan dat leiden tot extra druk op de opvanglocaties in andere gemeenten binnen het regionaal samenwerkingsverband.

Bijlage 1. Tijdlijn (vastgestelde) wettelijke en landelijke planningen

Bijlage 2. Asieltrends (bron: IND, september 2024)

Totaal asielaanvragen per maand in Nederland

Cumulatief totaal asielaanvragen in Nederland

